

A fogyasztói csoportok igényérvényesítésének problémái

BAKOS KITTI

SZTE ÁJK Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék

SZTE ÁJK Doktori Iskola

PhD ösztöndíjas hallgató

Témavezető: Dr. Papp Tekla PhD, habilitált egyetemi docens

1. Bevezetés

Az állam és a jog alapvető értékei között szerepel a fogyasztóvédelem (bár Alkotmányunk erre vonatkozó kifejezett rendelkezést nem tartalmaz), valamint a jobbiztonság, kiszámíthatóság követelménye és a hatékony jogvédelemhez való jog. Az előadás ezen alapvető értékekhez kapcsolódóan a fogyasztói csoportokban részt vevő fogyasztók, valamint a fogyasztói csoport egésze által igénybe vehető jogvédelmi lehetőségek anomáliáira kíván rávilágítani. Hazánkban a fogyasztói csoportok működése nem problémamentes, így célunk az, hogy a fogyasztói csoportokra fókuszálva megvizsgáljuk a jogszabályok alapján rendelkezésre álló, egyébként széttagolt és sokrétű fogyasztói érdekvérvényesítési lehetőségeket – bemutatva a fentiekben említett értékekhez kapcsolódóan azok hatékonyságát, alkalmazási lehetőségeit és ellentmondásait.

2. Hatósági eljárások

2.1. A fogyasztóvédelmi hatóság eljárása az Fgytv. alapján

Az Fgytv.¹ 45/A. § értelmében a hatóság hatásköre a fogyasztóvédelmi rendelkezések hatósági, közigazgatási jellegű ellenőrzésére terjed ki. Eljárása során a jogsértés megállapításának jogalapja az Fgytv. és a végrehajtására kiadott jogszabályok, valamint a külön jogszabályban meghatározott fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértése lehet.² A fogyasztói csoportok esetében az Fgytv.-ben foglalt szabályozási tárgykörök közül (a biztonságosság követelménye, a forgalmazással összefüggő követelmények, a csomagolás, a fiatalkorúak védelmére vonatkozó szabályok) egyiket sem tartjuk relevánsnak és alkalmazhatónak a konzorciós szerződés tárgyának specialitása miatt. A fogyasztói csoportokkal kapcsolatban a fogyasztóvédelmi hatóság eljárásának jogalapjaként egyetlen esetben jelenhet meg az Fgytv. rendelkezéseinek a megsértése: ha a vállalkozás a panaszkezelésre, valamint az ügyfélszolgálat működtetésére irányadó szabályokat megszegi. A panaszkezelésre vonatkozó rendelkezéseket a fogyasztói csoportot szervező vállalkozásoknak is be kell tartaniuk,³ megjegyzendő azonban, hogy a fogyasztói csoport szervezője nem minősül

¹ 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről.

² Complex Jogtár – a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvényhez fűzött magyarázat 45/A. §-hoz.

³ Fgytv. 17/A. §.

olyan, az *Fgytv. 17/B. §-ában* megkövetelt pénzügyi szolgáltatást nyújtó (a Hpt. fogalom-meghatározását figyelembe véve és alkalmazva⁴), valamint olyan vállalkozásnak, amely ügyfélszolgálat működtetésére külön jogszabály vagy törvény alapján egyébként köteles lenne. A másik lehetséges jogalap, ahol a külön jogszabályban meghatározott fogyasztóvédelmi rendelkezések be nem tartását jogosult ellenőrizni a hatóság, szintén nem jöhet számításba, hiszen a fogyasztói csoportok szervezésére és működésére vonatkozó külön jogszabály, a fogyasztói csoportok működését rendező kormányrendelet még nem lépett hatályba.⁵

A fenti rendelkezés elemzéséből levezethető az is, hogy az *Fgytv.* alapján a fogyasztóvédelmi hatóság eljárása nem irányulhat az egyéni fogyasztói érdeksérelmek orvoslására, magánjogi és polgári jogi jellegű jogviták elbírálására. Eljárása során a törvény *47. § (1) bekezdésében* foglalt közigazgatási jellegű jogkövetkezményeket alkalmazhatja, polgári jogi igényt vagy kártérítést jogalap hiányában semmilyen esetben sem ítélhet meg.

2.2. A Gazdasági Versenyhivatal eljárása az Fttv. alapján

2.2.1. Hatásköri szabályok

Az *Fttv.*⁶ a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában megosztotta a hatásköröket az eddig fogyasztóvédelmi ügyekben eljáró hatóságok között. Főszabály szerint a fogyasztóvédelmi hatóság, illetve az általa felügyelt tevékenységekkel összefüggő jogsértés tekintetében a PSZÁF jár el a törvény rendelkezéseinek a megsértése esetében. Ez alól kivétel, ha az eljárás alá vont vállalkozás kereskedelmi gyakorlata a versenyt érdemben befolyásolhatja, mert ebben az esetben a GVH rendelkezik hatáskörrel a jogsértés elbírálására.⁷

Az új jogszabályi rendelkezések a hatásköri megosztottságra tekintettel a versenyérintettség fennállása (tehát a hatáskörök elhatárolása) érdekében a törvényben meghatározott feltételek megvalósulását követelik meg, amelyeket a fogyasztói csoportok esetében is figyelembe kell vennünk.⁸ Ennek keretében a fogyasztói csoportok szervezőivel szemben meghozott korábbi döntéseket elemezve⁹ a reklám közzétételének helyét vizsgálva az *Fttv. 11. § (2) bekezdés b) pontjában* megjelölt „országos terjesztésű időszakos lap vagy legalább három megyében terjesztett napilap” (például Metro, Blikk, Szuperinfo

⁴ *Fgytv. 2. § i) pont.*

⁵ Bakos Kitti: *A fogyasztói csoportok igényérvényesítése.* In: *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 2010/2. sz. 37–42. o., 37. o.

⁶ 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról.

⁷ *Fttv. 10. § (1)–(3) bek.; Complex Jogtár – a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról* szóló 2008. évi XLVII. törvényhez fűzött magyarázat 10. §-hoz; *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel* (szerk. Szikora Veronika). Center Print, Debrecen, 2010. 316–317. o.

⁸ *Fttv. 11. §; Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 317–318. o.*

⁹ 163/2007. VJ, 207/2005. VJ, 189/2005. VJ, 183/2005. VJ, 150/2005. VJ, 149/2005. VJ, 1/2005. VJ, 61/2001. VJ, Vj–115/2008/140. sz. versenytanácsi döntés.

több megyében megjelentetve, megyei hirdetési magazinok stb.) kritériumai minden esetben, minden egyéb körülmény további vizsgálata nélkül teljesítik (teljesítették) a verseny érdemi érintettségének a meghatározásához szükséges követelményeket.¹⁰

Az Fttv. rendelkezésein alapulva a GVH több döntést is hozott már a fogyasztói csoportok megtévesztő reklámozási gyakorlatával kapcsolatban 2008. szeptember 1-jét követően. Ezekben a határozatokban az eljáró versenytanács megállapította hatáskörének és ehhez kapcsolódóan a versenyérintettségnek a fennállását egyrészt a fentiekben már említett *Fttv. 11. § (2) bekezdésének b) pontjára* hivatkozva, azaz hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat részben országos terjesztésű időszakos lap útján valósult meg, másrészt pedig az *Fttv. 11. § (1) bekezdésében* foglalt körülmények közül a kommunikációs eszköz jellege (*a fogyasztók széles körét érintette*), a jogsértéssel érintett terület (*az ország egész területe*) és annak hosszabb időtartama is említésre került.¹¹ Álláspontunk szerint azonban, hogyha az *Fttv. 11. § (2) bekezdésében* meghatározott esetkörök közül bármelyik is fennáll, akkor nem szükséges vizsgálni az *(1) bekezdésben* meghatározott, a versenyérintettség megállapításánál irányadó és segítő szempontokat, mert a *(2) bekezdésében* foglalt feltételek pozitív meghatározottságukkal megdönthetetlen törvényi vélelmet állítanak fel a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörét megalapozva.¹² Jelen esetben és általában a fogyasztói csoportok szervezőinek hirdetési gyakorlatát tekintve a verseny érdemi érintettsége az országos terjesztésű lapokban történő közzététel és megtévesztő reklámozási gyakorlat miatt minden további körülmény vizsgálata nélkül fennállónak tekinthető. Ennek következtében a hivatkozott *(1) bekezdésben* foglalt, egyébként a „szürke zóna” megítélésénél irányadó szempontok figyelembe vétele és vizsgálata a fogyasztói csoportok esetében a hatásköri szabályok alkalmazásánál nagy valószínűséggel irreleváns lesz – megjegyezve természetesen azonban, hogy ezen feltételek megvalósulását a jövőben minden esetben külön-külön kell vizsgálni.

A GVH eljárása természetesen nem zárja ki, hogy a sérelmet szenvedett fogyasztó polgári jogi igényét bíróság előtt is érvényesítse.¹³ Az eljárás során egyéni jogsérelmek orvoslására egyébként sincs lehetőség, hiszen csak az *Fttv. 16. §-ában* meghatározott, valamint a *17. § (2)–(3) bekezdése* által körülírt jogkövetkezmények alkalmazására kerülhet sor.

2.2.2. A jogalap vizsgálata

A fogyasztói csoportokkal kapcsolatban a GVH gyakorlatában korábban felmerült megtévesztő és hiányos tartalmú tájékoztatásra és reklámra az *Fttv. 6. § (1) bekezdésének b) pontját* (tevékeny megtévesztés), valamint *7. § (1) bekezdését* (mulasztásban megnyilvánuló megtévesztés) egyaránt alkalmazhatónak tartjuk, ha a fogyasztó üzleti döntésének hátrányos befolyásolása meg-

¹⁰ Bakos: i. m. 39. o.

¹¹ Vj/111–114/2009. sz. versenytanácsi döntés; Vj/013–037/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/045–036/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/018–038/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/028–049/2010. sz. versenytanácsi döntés.

¹² Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 318–319. o.

¹³ Fttv. 15. § (1) bek.

állapítható, vagy a döntés torzítására a közlés vagy a magatartás egyébként alkalmas.

A 6. § (1) bekezdésének b) pontja megtévesztőnek nyilvánítja azt a kereskedelmi gyakorlatot, amely valótlan információt tartalmaz, vagy valós tényt olyan módon jelenít meg, hogy az áru lényeges tulajdonságait tekintve megtéveszti vagy alkalmas arra, hogy megtéveszse a fogyasztót és ezáltal olyan ügyleti döntés meghozatalára készítse, amelyet nem hozott volna meg, vagy ez utóbbi elérésére egyébként alkalmas.¹⁴ Ez a tevékeny megtévesztés valósul meg abban az esetben, ha a szervező olyan, a hitelügyletekhez kapcsolódó terminológiát alkalmaz (például *BAR listásoknak, önerő nélkül, kezes és jövedelemigazolás nélkül, banki kamat nélküli részletfizetési lehetőség*), amelyből a fogyasztó a reklám összhatását tekintve arra a következtetésre juthat, hogy kedvező feltételekkel vesz igénybe hitelt vagy kölcsönt, és az általa igényelt pénzösszeg már a futamidő legelején rendelkezésére állhat, holott fennáll annak a lehetősége is, hogy a kívánt dolgot (és nem a pénzösszeget) csak a futamidő legvégén, akár 10–15 év múlva szerzi meg. Emellett álláspontunk szerint ide tartozik az az esetkör is, ha a szervező saját szolgáltatását a kereskedelmi bankok által nyújtott szolgáltatásokkal összevetve jelentősen előnyösebb fényben tünteti fel arra hivatkozva, hogy a piacon elérhető lehetőségeknél kedvezőbb feltételekkel nyújt hitelt.¹⁵

A törvény nem csak a megtévesztés tevésével megvalósuló formáját, hanem annak mulasztással elkövetett változatát is tiltja. A fogyasztói csoportok esetében ez a mulasztásos megtévesztés valósul meg abban az esetben, ha a szervező egyáltalán nem tünteti fel, azaz *elhallgatja* szolgáltatásának lényeges elemeit. Lényeges elemnek kell tekinteni mindenképpen a szerződéses konstrukcióban szerepet játszó, a kiválasztásnál jelentkező szerencseelemet mind a sorsolás, mind pedig az előtörlesztés vállalási lehetőségének tekintetében. Emellett szintén fontos az, hogy a fogyasztói csoportban történő részvételre irányuló szerződés keretében nem meghatározott pénzösszeg átadása történik a fogyasztó részére, hanem a szerződés – annak célját tekintve – meghatározott ingó vagy ingatlan dolog megvásárlására irányul.¹⁶ Amennyiben tehát a szervező nem utal tájékoztatásában és reklámjaiban a szerződéses konstrukcióban szerepet játszó fenti két elemre (a szerencseelemre és a dolog megszerzésére), azt a 7. § (1) bekezdése alapján jelentős információ elhallgatásának tekinthetjük. Az áru lényeges jellemzői minden esetben, tehát a vásárlásra történő felhívás esetében is jelentős információnak minősülnek.¹⁷ Amennyiben a tájékoztatásban vagy a reklámban a szervező nem nevezi meg azt, hogy fogyasztói csoportot működtet, akkor magatartása a 7. § (1) bekezdésének „nem nevezi meg az adott kereskedelmi gyakorlat kereskedelmi célját” kitétele

¹⁴ V. ö. 83/2009. VJ; Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 309. o.

¹⁵ Vj/111–114/2009. sz. versenytanácsi döntés; Vj/013–037/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/045–036/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/018–038/2010. sz. versenytanácsi döntés; Vj/028–049/2010. sz. versenytanácsi döntés; Bakos: i. m. 39. o.

¹⁶ A szerződés lényeges elemeire vonatkozóan lásd: 186/2001. Korm. rend. 2. § (1)–(2) bek., 19. § (1) bek.; Papp Tekla: *Atipikus szerződések*. Lectum, Szeged, 2009. 102–103. o., 106. o., 109. o., 113. o., 115. o.; Fazekas Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex, Budapest, 2007. 190–191. o.; Gyarmati Sándor: *A konzorciós szerződésekről*. In: *Magyar Jog*. 1997/3. sz. 147–150. o.; BDT 2009. 1998.; ÍH 2009. 20.; FIT-H-PJ-2008-264. bírósági határozat; FIT-H-PJ-2009-378. bírósági határozat; 163/2007. VJ; 207/2005. VJ; 189/2005. VJ; 183/2005. VJ; 1/2005. VJ; 61/2001. VJ.

¹⁷ Fttv. 7. § (5) bek.

alapján is minősülhet az előbbieket mellett. Az aktív megtévesztő tájékoztatásnál már említett hitelezési tevékenységgel történő összevetés, és a hiteltermékekhez kapcsolódó terminológia használata a 7. § (1) bekezdése alapján is elbírálható, amelyet olyan információnak tekinthetünk, melyet a vállalkozás *félreérthető és homályos módon bocsát* a fogyasztó rendelkezésére.¹⁸

2.3. A PSZÁF eljárása a PSZÁFtv.¹⁹ alapján

Annak ellenére, hogy az a jogszabály, amely a Felügyeletet a fogyasztói csoportok szervezésére és működésére általános felügyeleti jogkörrel ruházta volna fel, nem került megalkotásra,²⁰ a PSZÁF mégis aktív tevékenységet fejt ki a fogyasztói csoportok, valamint a fogyasztói csoportokat szervező vállalkozások ellenőrzése, továbbá a fogyasztók széles körű tájékoztatása érdekében.

A Felügyelet törvényben megfogalmazott feladata a pénzügyi közvetítőrendszer stabil, zavartalan, átlátható és hatékony működésének biztosítása, valamint az ügyfelek védelme.²¹ Ennek jegyében a Felügyelet hatásköre a fogyasztócsoportok vonatkozásában jelenleg az engedély nélkül folytatott betétgyűjtő és hitelezési tevékenység ellenőrzésére és szankcionálására terjedhet ki.²²

A fogyasztói csoport szervezését és a betétgyűjtést, valamint a kölcsönnyújtási tevékenységet, mint pénzügyi szolgáltatást csak egy-egy elem megléte, vagy éppen hiánya határolja el egymástól. A Felügyelet többször rávilágított arra, hogy ha a szervező a kedvezményezettként történő kiválasztás után a pénzeszközt a felhasználás ellenőrzése nélkül bocsátja a fogyasztó rendelkezésére, vagy előtörlesztés vállalása esetén az előtörlesztés összegével csökkentett összeget fizeti ki a részére, akkor tevékenysége pénzügyi szolgáltatásnak, pénzkölcsönnyújtásnak minősül. Emellett a szervező kötelezettsége, hogy a fogyasztói csoportok pénzeszközeit a saját, valamint más fogyasztói csoport pénzeszközeitől elkülönítetten kezelje, ennek hiányában magatartásával engedély nélkül végzett betétgyűjtési tevékenységet valósít meg – nélkülözve ennek keretében minden olyan garanciát, amelyet a *Hpt.* egyebekben az ilyen jellegű tevékenység végzéséhez előír.²³ Szintén engedély nélkül végzett pénzügyi szolgáltatásnyújtás valószínűsíthető abban az esetben is, ha a konzorción

¹⁸ Bakos: i. m. 39. o.

¹⁹ 2010. évi CLVIII. törvény a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről.

²⁰ Papp Tekla: *A konzorción szerződés sajátos alanya - a fogyasztói csoport*. In: Papp Tekla: *Atipikus jelenségek szerződési jogunkban*. Lectum, Szeged, 2009. 25–37. o., 36. o.; *Tájékoztató a fogyasztói csoportok felügyeletével kapcsolatban*. http://www.pszaf.hu/topmenu/sajto/pszafhu_sajtokozlomenyek/pszafhu_sajtokozlem_20060906_1.html?query=fogyaszt%C3%B3i%20csoport (2010.09.05.).

²¹ PSZÁFtv. 1. § (3) bek. a) és e) pont; *Tájékoztató a fogyasztói csoportok vizsgálatáról*. http://www.pszaf.hu/topmenu/sajto/pszafhu_sajtokozlomenyek/pszafhu_sajtokozlem_20070111_1.html?query=fogyaszt%C3%B3i%20csoport (2010.09.05.).

²² PSZÁFtv. 75. § (1) bek.; Osváth Piroska: *Szabályozásra váró vásárlói klubok*. In: *Gazdaság és Jog*, 1998/4. sz. 13-14. o., 13. o.

²³ Tájékoztató: i. m. (20. lábjegyzet); Tájékoztató a jogosulatlan pénzügyi szolgáltatásokkal és a fogyasztói csoportszervezőkkel szembeni felügyeleti fellépésről. http://www.pszaf.hu/topmenu/sajto/pszafhu_sajtokozlomenyek/10_11_23-jogosulatlan_pu_szolg.html?query=fogyaszt%C3%B3i%20csoport (2010. 12. 30.)

szerződés keretében megvásárolható dolog legalább árucsoport szerint történő meghatározása elmarad, valamint a szervező részéről történő kifizetés teljesítéséhez sem történt meg a dolog megnevezése.²⁴ A fenti esetek megvalósulása esetén a Felügyelet a fogyasztói csoportok szervezőivel szemben is élhet a rendelkezésére álló eszközökkel és megtilthatja a jogosulatlan pénzügyi szolgáltatási tevékenység végzését, valamint a *PSZÁFtv. 77. §-ában* foglalt jogkövetkezményeket is alkalmazhatja.²⁵

Mindent egybevetve tehát megállapítható, hogy bár a PSZÁF teljes felügyeleti tevékenysége erre vonatkozó külön jogszabályi rendelkezés hiányában nem terjed ki a fogyasztói csoportokat szervező vállalkozásokra, a fentiekben kifejtettek értelmében azonban mégis folyamatosan figyelemmel kíséri e csoportok tevékenységét. Bár a fogyasztói csoportokkal kapcsolatban az egyéni fogyasztói érdeksérelmek orvoslására nem alkalmas a Felügyelet eljárása, az általa hozott határozat, amelyben a fogyasztói csoportot szervező vállalkozást jogosulatlan és engedély nélkül végzett betétgyűjtési vagy kölcsönnyújtási tevékenység miatt elmarasztalja, bizonyítási eszközként használható fel egy későbbi peres eljárásban, amely hatékonyan szolgálhatja és segítheti elő az egyéni fogyasztói érdekek érvényesítését is.²⁶

3. Egyéni igényérvényesítési lehetőségek

3.1. A békéltető testületi eljárás

Az *Fgytv. 18. § (1) bekezdése* értelmében a békéltető testületek hatáskörébe a fogyasztó és a vállalkozás között felmerülő polgári jogi természetű jogviták bírósági eljárásán kívüli rendezése tartozik.²⁷ A polgári jogi jellegű jogviták közül azonban csak az *Fgytv. 18. § (1) bekezdésében* nevesített esetkörök valamelyikének fennállása esetében járhat el a testület. A fogyasztói csoportok esetében a hatásköri szabály első három kitétele (*a termék minősége, biztonságossága, a termékfelelősségi szabályok alkalmazása*) fel sem merül, hiszen a szerződés tárgya nem dolog, hanem a szervező vállalkozás meghatározott, speciális megbízási jellegű tevékenységek kifejtésére köteles. A konzorciós szerződés konstrukciójában dolog, mint termék csak az adásvételi szerződés megkötésének a következtében jelenik meg, itt azonban már nem a fogyasztó és a szervező, hanem a fogyasztó és az eladó között létrejött jogviszonyról beszélhetünk. Ebben az esetben a fogyasztó a megvásárolt ingó vagy ingatlan dolog esetleges hibája esetén, hibás teljesítéssel kapcsolatos igényét nem a szervezővel, hanem az eladóval szemben érvényesítheti.

A fogyasztói csoportok esetében a békéltető testületek hatáskörét a szabályozás második fordulata, azaz „*a felek közötti szerződés megkötésével és teljesítésével kapcsolatos vitás ügy*”, ez utóbbiba értve a „*szolgáltatás minőségét*” is, kitétel alapján állapíthatjuk meg. E körbe tartozhatnának elméletileg azok az esetek, amikor a szervező a szerződésben foglalt, tevékenységben megnyilvánuló kötelezettségeinek nem tesz eleget, például nem segíti elő az adásvételi

²⁴ FIT-H-KJ-2008-71.; 1-H-KJ-2007-333. bírósági határozat.

²⁵ Tájékoztató: i. m. (21. lábjegyzet); Bakos: i. m. 40. o.

²⁶ Bakos: i. m. 40. o.

²⁷ Complex Jogtár: i. m. Fgytv. 18. §-hoz; Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 333. o.

szerződés megkötését, nem látja el a kapcsolódó adminisztratív feladatokat, vagy nem szervez a kiválasztáshoz szükséges közgyűléseket. Ezek az esetkörök azonban a bírói gyakorlatban eddig egyáltalán nem fordultak elő, amelyet azért tartunk említésre méltónak, mert a békéltető testületi eljárás legfőbb célja a fogyasztói jogvita bírósági eljáráson kívüli rendezése, a bírói út elkerülése.²⁸

A békéltető testületi eljáráshoz kapcsolódóan meg kell még említenünk, hogy 2010 decemberében a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének új státustörvénye felállította a pénzügyi békéltető testületeket, hatáskörükbe utalva azon pénzügyi tárgyú fogyasztói jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezését, amelyek a *PSZÁFtv. 4. §-ában* meghatározott szervezetek és a fogyasztó között a pénzügyi szolgáltatással kapcsolatos szerződések megkötéséhez és teljesítéséhez kapcsolódnak.²⁹ A fogyasztói csoportok esetében ez az igényérvényesítési fórum nem vehető igénybe, hiszen a szervező vállalkozás által nyújtott szolgáltatás nem minősül pénzügyi szolgáltatásnak, valamint vonatkozó jogi szabályozás hiányában nem kerül említésre a törvény *4. §-ában* foglalt felsorolásban sem.

3.2. A bírói úton történő igényérvényesítés

A *Ptk.*³⁰ *7. § (1) bekezdésének* értelmében a polgári jogi jellegű jogviták elbírálása bírói útra tartozik. Ez igaz a konzorciós szerződésekkel kapcsolatban felmerülő, azok megkötésével, teljesítésével, megszegésével, érvénytelenségével kapcsolatos vitás ügyekre is. A bírói úton történő igényérvényesítés lehetősége a hatályos jogszabályok keretei között csak az egyes fogyasztók részére áll nyitva, a csoport egészének azonban nem nyújt védelmet, hiszen szerződéses kapcsolat csak az egyes fogyasztók és a szervező között áll fenn, a csoporttagok között pedig nem.³¹ Szűk kivételként említhetjük meg a közérdekű kereset megindításának lehetőségét, amelyre a későbbiekben, a közérdekű igényérvényesítési lehetőségek bemutatásánál és elemzésénél térünk ki.

3.2.1. Közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata

A fogyasztói csoportokkal kapcsolatban a bírói gyakorlatban felmerülő tipikus ügyek első nagy csoportját a GVH és a PSZÁF által hozott közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata iránt indított perek adják.³² Ezen perek azonban azok elsődleges célját tekintve nem a fogyasztói érdekek védelmére irányulnak, hiszen a per felperese a fogyasztói csoport szervezője, alperese pedig a fentiekben már említett két hatóság valamelyike.

²⁸ Bakos: i. m. 37–38. o.; Papp: *A konzorciós szerződés sajátos alanya...* 34. o.; A szerződés lényeges elemeire vonatkozóan: l. 16. jegyzet.

²⁹ PSZÁFtv. 78. § (1) bek.

³⁰ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

³¹ Papp: *A konzorciós szerződés sajátos alanya...* 34. o.

³² VEF 2007. 10.; VEF 2007. 23.; VEF 2007. 18.; FIT-H-KJ-2008-71. bírósági határozat; 1-H-KJ-2007-333. bírósági határozat.

3.2.2. Az általános szerződési feltételek tisztességtelensége

A következő tipikus esetkör az általános szerződési feltételek, jelen esetben a Részvételi Szabályzat tisztességtelenségének, és ebből következően az érvénytelenségének a megállapítására irányuló perek, ezen belül is a fogyasztót megillető rendes felmondás, valamint a szervezót megillető azonnali hatályú felmondás kérdése. A fogyasztói csoportok esetében mind az egyéni, mint pedig a közérdekű igényérvényesítésre találunk példát.

Ezen egyéni igényérvényesítési forma keretében csak a fogyasztói csoportban részt vevő egyes fogyasztók kérhetik a tisztességtelen általános szerződési feltételek semmisségének a megállapítását.³³ A megtámadás eredményessége esetén azonban az ítélet hatálya kizárólag a peres felekre, jelen esetben a szervezőre és az egyes fogyasztóra terjed ki, a fogyasztói csoportban résztvevő más fogyasztókra nem. Az érvénytelenség megállapítása emellett nem hathat ki a felek között a konzorciós szerződés egyéb, meg nem támadott rendelkezéseire, a tisztességtelen feltétel alkalmazója által kötött más szerződésekre, tehát a fogyasztói csoportban résztvevő más fogyasztókkal kötött szerződésekre sem.³⁴

3.2.3. A szerződések érvénytelenségének megállapítására irányuló perek

A szerződések (teljes szerződés) érvénytelenségének megállapítására irányuló perek esetében a felperesek legfőképpen két jogalapra hivatkoznak: a perek tárgya a szerződés jogszabályba ütközés vagy tévedés, megtévesztés jogcímén történő megtámadása volt.

Az eljáró bíróságok a fenti ügyekben valamennyi esetben arra a következtetésre jutottak, hogy arra tekintettel, hogy a fogyasztó a szerződést, a részvételi szabályzatot valamint az arról szóló nyilatkozatot aláírta, hogy a szerződések és a hozzá kapcsolódó mellékletek tartalmát megismerte, nem állapítható meg a szerződés érvénytelensége a *Ptk. 210. § (1) és (4) bekezdésére* (megtévesztésre és tévedésre) hivatkozva. Ennek keretében a fogyasztót terheli annak bizonyítása, hogy aláírásával szemben nem kapott teljes körű tájékoztatást vagy a szerződés valamely lényeges elemét tekintve tévedésben volt.³⁵ E kötelezettségének a fogyasztó a megvizsgált ügyeket tekintve egyetlen esetben sem tudott eleget tenni.³⁶

A másik jogalap, amely a szerződések érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetknél a fogyasztói csoportok esetében tipikusan megjelenik, a *Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése*. A rendelkezés szerint semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik. Ez két aspektusban jelenik meg a Fővárosi Bíróság *1-H-PJ-2008-187.* szám alatt közzétett határozatában. Egyrészt amennyiben a PSZÁF piacfelügyeleti eljárása során hozott határozatában a fogyasztó

³³ Ptk. 209/A. § (2) bek.

³⁴ FIT-H-PJ-2008-264. bírósági határozat; FIT-H-PJ-2009-378. bírósági határozat; FIT-H-PJ-2009-587. bírósági határozat; *A Polgári Törvénykönyv magyarázata III. kötet – Kötelmi jog általános rész.* Magyar Közlönykiadó, Budapest, 2007. 139. o.; *A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1.* Complex, Budapest, 2007. 761. o., 799. o.

³⁵ Pp. 164. § (1) bek.

³⁶ 1-H-PJ-2008-303. bírósági határozat; 1-H-PJ-2008-254. bírósági határozat; FIT-H-PJ-2008-264. bírósági határozat; 1-H-PJ-2006-152. bírósági határozat; FIT-H-PJ-2009-587. bírósági határozat.

tói csoport szervezőjét jogosulatlan hitelezési vagy betétgyűjtési tevékenység folytatása miatt elmarasztalta, a Felügyelet által kiadott engedély hiányában magatartása a *Hpt.* rendelkezéseibe ütközik, amelynél fogva az egyes fogyasztóval kötött konzorciós szerződés is jogszabályba ütközőnek minősíthető, azaz semmisnek tekinthető. Másik aspektusban a GVH által hozott határozatok jelennek meg, azonban az eljáró bíróság álláspontja szerint annak ellenére, hogy a reklám közzététele jogszabálysértő módon történt (megtévesztésre alkalmas volt), a fogyasztót nem egyedül a szervező által közzétett reklám vezette arra, hogy a fogyasztói csoportban történő részvételre irányuló szerződést megkösse. A reklám alapján mindössze csak a figyelemfelhívás történt meg, és a fogyasztó a szervezőnél vagy annak üzletkötőjétől kapott konkrét tájékoztatás alapján dönthette el azt, hogy kíván-e szerződést kötni vagy sem, az alperes részéről nyújtott szolgáltatás megfelelő lesz-e pénzügyi gondjainak enyhítésére vagy sem. Ezen indokokra hivatkozva a bíróság tehát elutasította azt a fogyasztói kérelmet, amely a GVH által hozott határozatra alapozva kérte a konzorciós szerződés érvénytelenségének a megállapítását.³⁷

3.2.4. A pertársaságról

A felperesi pertársaság esetében több, a fogyasztói csoportban résztvevő fogyasztónak nyílnak lehetősége a szervező vállalkozással szembeni egyidejű igényérvényesítésre, ha a *Pp.*³⁸ 51. § c) pontjában foglalt feltételek, az ugyanazon ténybeli és jogi alap követelményei fennállnak. Tekintettel arra, hogy a konzorciós szerződések esetében nem találunk arra vonatkozó külön jogszabályi rendelkezést, hogy a szerződésből eredő jogviták elbírálása csak egymásra tekintettel történhet meg, így a *Pp.*-ben foglalt keresethalmaz-fajták közül a fogyasztói csoportok esetében csak az egyszerű pertársaság szabályai kerülhetnek alkalmazásra.³⁹ Hátránya azonban a hatékony jogérvényesítésnek, hogy a pertársaság ezen fajtája csak célszerűségi, perökönómiai és pergazdaságossági szempontokat szolgálhat.⁴⁰ Ez azt jelenti, hogy mintegy többszörözött önálló eljárások keretében az eljárásban résztvevő felperes fogyasztók minden esetben a saját nevükben járnak el a szervezővel szemben, cselekményeik nem hatnak ki a másik pertárs joghelyzetére és mulasztásaira.⁴¹ Tekintettel tehát arra, hogy a konzorciós szerződés esetében csak a *Pp.* 51. § c) pontjában foglalt egyszerű pertársaság alapítására van lehetőség, ez csak korlátozott, nem valódi csoportos jogérvényesítési lehetőséget rejt magában ellentétben például a jövőben esetlegesen bevezetendő, kollektív igényérvényesítési eszközként funkcionáló csoportos perlés jogintézményével. Ezen negatív vonások mellett azonban előnyei is lehetnek a pertársaság alapításának: képviseleti oldalról a fogyasztók közös képviselő útján vehetnek részt az eljárásban (költségkímélés).⁴²

³⁷ 1-H-PJ-2008-187.; Bakos: i. m. 41. o.

³⁸ 1952. évi III. törvény a Polgári Perrendtartásról.

³⁹ Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris, Budapest, 2008. 146. o.; *A Polgári Perrendtartásról szóló törvény magyarázata I. kötet* (szerk. Szabó Imre). Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2007. 174. o.

⁴⁰ Kengyel: i. m. 146. o.

⁴¹ Kengyel: i. m. 147. o.; *A Polgári Perrendtartásról szóló törvény magyarázata*: i. m. 180. o.

⁴² *A Polgári Perrendtartásról szóló törvény magyarázata*: i. m. 164. o.

4. Közérdekű igényérvényesítési lehetőségek

4.1. Az Fgytv., a Tptv. és a PSZÁFtv. alapján

A fogyasztói csoportok esetében a gyakorlati életben felmerülő tipikus eseteket vizsgálva a megtévesztő tájékoztatási gyakorlat, valamint az engedély nélkül végzett hitelezési és betétgyűjtési tevékenység miatt kerülhetne sor közérdekű kereset megindítására. A megtévesztő tájékoztatási gyakorlat esetében az *Fgytv. 39. § (1) bekezdésének* megfelelően az NFH, a fogyasztóvédelmi társadalmi szervezetek és az ügyész (bármely jogszabályba ütköző tevékenység esetén), a *Tptv. 92. § (1) bekezdése* alapján a GVH (mert a versenyérintettségre tekintettel az Fttv-be ütköző jogsértő magatartás elbírálása a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozik), valamint a *PSZÁFtv.* vonatkozó rendelkezése szerint a PSZÁF (*Fttv*-be ütköző magatartás esetén),⁴³ tehát mindhárom fogyasztóvédelmi ügyekben eljáró hatóság rendelkezhet keresetindítási jogosultsággal. Ki kell azonban emelnünk, hogy a hatásköri szabályozásból következően az említett hatóságok és szervezetek közül csak a GVH rendelkezik a fogyasztói csoportok szervezőinek megtévesztő tájékoztatási gyakorlatára vonatkozó megfelelő információkkal, így az NFH, a PSZÁF és a többi szervezet csak megfelelő bejelentés alapján szerezhet tudomást a kereset alapjául szolgáló jogsértő cselekményekről. Az engedély nélkül végzett pénzügyi szolgáltatási tevékenység szankcionálására a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete rendelkezik hatáskörrel, azonban ezen jogsértő magatartások vonatkozásában nem illeti meg a Felügyeletet a közérdekű kereset megindításának a joga arra tekintettel, hogy a kereset jogalapja csak az *Fttv.* rendelkezéseinek a megsértése lehet,⁴⁴ és az engedély nélkül végzett hitelezési és betétgyűjtési tevékenység nem az *Fttv.*, hanem a *Hpt.* rendelkezéseibe ütközik. Közérdekű kereset benyújtására ebben az esetben az *Fgytv. 39. § (1) bekezdése* alapján csak az NFH, az ügyész és a fogyasztóvédelmi társadalmi szervezetek lehetnek jogosultak akkor, ha valamilyen úton tudomást szereznek a jogsértő tevékenységről, hiszen eljárásukat egyébként bármely jogszabályi rendelkezés megsértése megalapozhatja.

További problémákat vethet fel a közérdekű kereset alapján érvényesíthető polgári jogi igények kérdése, amely két konjunktív feltétel fennállását követeli meg a marasztaló határozat meghozatalához: a sérelmet szenvedett fogyasztók körének pontos megállapítását és a kártérítés összegének egzakt meghatározását.⁴⁵

A fenti rendelkezésekkel kapcsolatban nyitva marad annak a kérdése, hogy hogyan határozható meg azon fogyasztók köre, akik a marasztaló ítéletnek megfelelően kártérítést követelhetnek. A fogyasztói csoportok esetében ilyen fogyasztó kör lehet például az adott fogyasztói csoportban résztvevő fogyasztók összessége vagy a szervezővel szerződő valamennyi fogyasztó. Problematikussá válik azonban a személyi kör kérdése abban az esetben, ha a közérdekű keresetet megtévesztő tájékoztatási gyakorlat miatt nyújtják be, ahol

⁴³ PSZÁFtv. 116. § (1) bek.; PSZÁFtv. 64. § b) pont.

⁴⁴ PSZÁFtv. 116. § (1) bek.; PSZÁFtv. 64. § b) pont.

⁴⁵ Fgytv. 39. § (4) bek.; Fazekas : i. m. 248. o.; Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 349. o.; Tptv. 92. § (4)-(5) bek.; PSZÁFtv. 116. § (3)-(4) bek.

a potenciálisan károsult fogyasztók köre nem állapítható meg (bárki lehet, aki a megtévesztő reklámot olvasta, hiszen megtévesztő jellege miatt az jogsértőnek tekinthető), vagy ha a konzorciós szerződés megkötésére már sor került, és a fogyasztói csoport nem minden tagja szenvedett sérelmet (azaz a szerződéses konstrukciót alkalmasnak tartja céljainak elérésére).

Nem találunk jogszabályi iránymutatást arra nézve sem, hogy pontosan hogyan határozható meg a kártérítés mértéke, valamint hogy ennek alapján az egyes fogyasztók miként és milyen módon érvényesíthetik kártérítési igényüket a jogsértővel szemben. A fogyasztói csoportok esetében azon túlmenően, hogy már az érintett személyi kör meghatározása is számos bizonytalansági tényezőt hordoz magában, a megtévesztő tájékoztatási gyakorlat vagy az engedély nélkül végzett hitelezési és betétgyűjtési tevékenység esetében az okozott kár mértéke sem számszerűsíthető egységesen. Amennyiben azonban ezek a feltételek (a személyi kör és a kártérítés mértékének az egyértelmű meghatározása) hiányoznak, a bíróság a *Tpvt. 92. § (4)* és a *PSZÁFtv. 116. § (3) bekezdésében* foglaltaknak megfelelően a benyújtott közérdekű kereset következtében marasztaló ítéletet nem hozhat, hanem csak a jogsértés megállapítására szorítkozhat. Ez utóbbi azonban megkérdőjelezi a közérdekű keresetek ezen formájának a hatékonyságát, és felmerül a kérdés, hogy a közérdekű kereset benyújtására jogosult hivatalok miért indítsák meg a bírósági eljárást, ha a jogsértés megállapítását saját hatósági eljárásuk keretében maguk is megtehetik, sőt emellett jogkövetkezményként jövőbeni jogsértéstől való eltiltást is alkalmazhatnak, valamint bírság kiszabását is elrendelhetik, amelyre azonban a bíróság nem jogosult.

4.2. A Ptk. alapján

A közérdekű keresetek ezen csoportja kiforrott bírói gyakorlattal rendelkezik, amelyre a fogyasztói csoportok esetében is találunk példát: a Fellebbviteli Főügyészség által benyújtott közérdekű kereset elbírálása során szintén a Részvételi Szabályzatban foglalt, mind a fogyasztót, mind pedig a szervezőt megillető rendes, valamint az azonnali hatályú felmondásra vonatkozó rendelkezések kerültek górcső alá.⁴⁶

Az ítélet hatályát tekintve azt érdemes megemlítenünk, hogy a sikeres közérdekű kereset következtében hozott ítélet hatálya eltér az egyéni igényérvényesítés keretében ismertett döntésektől, hiszen az eljárás eredményeként a bíróság a kikötés alkalmazójával szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal állapítja meg az érvénytelenséget.⁴⁷ Az eltérés abban mutatkozik, hogy az ítélet hatálya nem csak a peres felekre és meghatározott konkrét szerződésekre terjed ki, hanem a feltételek alkalmazójával, jelen esetben a szervezővel szerződést kötő valamennyi fogyasztóra is. E közérdekű keresetindítási lehetőséget meghatározott aspektusokból alkalmasnak találjuk a fogyasztói csoport egészének a védelmére, még akkor is, ha ennek alkalmazha-

⁴⁶ BDT 2009. 1998.; FIT-H-PJ-2008-18.

⁴⁷ Ptk. 209/B. § (1) bek.; BDT 2005. 1257.; BDT 2008. 1828.; A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1.: i. m. 794. o.; Fazekas: i. m. 150–151. o., 246. o.; Magyar fogyasztóvédelmi magánjog: i. m. 352–353. o.

tósági köre csak szűk körű, hiszen csak az általános szerződési feltételek vizsgálatára terjed ki, és egyebekben nem alkalmas az egyéni sérelmek orvoslására, kártérítési jellegű követelések érvényesítésére. A magánjogi igényérvényesítés ehhez kapcsolódóan később csak az egyes fogyasztók részéről történhet meg külön pert indítva a szervezővel szemben. Pozitívuma azonban, hogy az ítélet hatálya a szervezővel szerződést kötő valamennyi fogyasztóra, tehát valamennyi csoporttagra és a szervezővel szerződéses kapcsolatban álló más fogyasztói csoportok tagjaira is kiterjed.

5. Összegzés

Bár a fogyasztói csoportok esetében igénybe vehető igényérvényesítési lehetőségek köre igen széles spektrumú, hatékonyságuk azonban nagy számuk ellenére is megkérdőjelezhető. A problémák forrása sokrétű. Ez egyrészt a speciális jogi szabályozás hiányából vezethető le, másodsorban pedig a szétagolt fogyasztóvédelmi intézményrendszer, a heterogén igényérvényesítési lehetőségek, valamint a jogi szabályozás ellentmondásai is gátolják a sérelmet szenvedett fogyasztó hatékony jogvédelmét.